

Euroskeptické projevy českých politických stran¹

Dominik Gřešák²

Ústav financí, Provozně ekonomická fakulta, Mendelova univerzita v Brně

Euroscepticism of Czech Political Parties Content analysis was applied to list and analyse Eurosceptic references that appeared in press releases of Czech political parties, which are posted on their official websites. The article includes the themes that resonated with the political parties within their Eurosceptic narrative. Based on the information found, it was possible to identify the main motives of Euroscepticism and to distinguish political parties according to typologies of Euroscepticism. The added value of the article is the comparison of the Eurosceptic communication of political parties. Based on the results, it is therefore possible to identify how the parties argue their criticism of the EU and also to compare this argumentation across parties. Political parties' speeches on the EU can influence public opinion or social discourse on this political-economic union.

Sociológia 2022, Vol. 54 (No. 3: 189-216)

<https://doi.org/10.31577/sociologia.2022.54.3.8>

Key words: *Euroscepticism; EU; Czech Republic; political parties*

Úvod

Termín euroskepticismus se začal používat v 80. letech minulého století ve Velké Británii, a to v souvislosti s pochybnostmi Britů skrze jejich členství v Evropském společenství (Gabriel 2018; Brack – Startin 2015). Britský euroskepticismus se podílel na nesourodosti a diferenciaci členských států skrze ekonomickou a politickou integraci na evropském kontinentě. Postupně euroskepticismus přerostl do celého evropského kontinentu (Gabriel 2018; Harmsen – Spiering 2004). Termín euroskepticismus je v obecném chápání používán pro označení celé řady mnohdy neslučitelných postojů. Euroskeptické projevy mohou začít u kritiky jedné z určitých oblastí politik EU (např. lidská práva a demokracie nebo životní prostředí) a končit u zavrhování samotné evropské integrace (Kaniok 2011). Euroskepticismus je jednou z největších výzev pro politické lídry, jež chtějí ekonomicky, politicky a zákonodárně sblížovat evropské státy (Gabriel 2018). Brack a Startin (2015) vysvětlují euroskepticismus jako negativní postoj vůči zásahům EU do národních politik členských států.

Vzestup euroskeptických názorů je dáván do souvislosti se vznikem EU (Maastrichtská smlouva, která vstoupila v platnost 1. 11. 1993). Došlo totiž k posunu původních evropských společenství na novou úroveň, jejímž cílem byla politická integrace unijního prostoru (Hynčica – Maškarinec – Novotný 2016: 22-23). Euroskeptické myšlení se dále v Evropě formovalo v souvislosti

¹ Článek vznikl za podpory projektu PEF_DP_2021003, Interní grantová agentura PEF MENDELU.

² Korespondence: Ing. Dominik Gřešák, Ústav financí, Provozně ekonomická fakulta, Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika. E-mail: xgresak@mendelu.cz. ORCID 0000-0001-5313-4836.

s důležitými momenty EU (např. zavedení eura, neúspěšná evropská ústava a následná Lisabonská smlouva) (Usherwood – Startin 2013). I rozšiřování EU (v letech 2004, 2007 a 2013) podnítilo euroskeptickou rétoriku, neboť došlo k heterogenizaci národních zájmů a ke skepsi z další integrace (Usherwood – Startin 2013; Havlík 2006: 9-10; Hodač – Lacina – Strejček 2014). Euroskeptické projevy byly taktéž podníceny dluhovou krizí eurozóny (Brack – Startin 2015) a migrační krizí (Brosius – van Elsas – de Vreese, 2019). Nelze však říci, že politické subjekty, vyznačující se euroskepticismem, neexistovaly již před Maastrichtskou smlouvou (např. Folkebevægelsen mod EU, vznik 1972).

Z průzkumů Eurobarometru vychází, že Česká republika je jeden z nejeuroskeptičtějších států celé Evropské unie (dále EU) – 58 % české populace nevěří EU, 32 % má důvěru k EU a 10 % nemá na toto téma jasný názor (Evropská komise 2018). Nejúspěšnější politické strany v ČR mohou svými projevy o EU ovlivňovat názory české veřejnosti o této unii (Mansfeldová – Guasti 2012; Hynčica – Maškarinec – Novotný 2016). Záměrem tohoto článku je definovat, k jakým tématům se české politické strany kriticky vyjadřují v souvislosti s EU. Dosud nebyla provedena podrobná analýza komunikace českých politických stran zaměřující se na témata, která jsou řešena euroskeptickým narativem (včetně kvantifikace negativních zmínek, jež spadají pod jednotlivá témata). Relevantním zdrojem pro takovýto výzkum se nabízí oficiální komunikační kanál politických stran – tiskové zprávy.

Bezesporu je možné identifikovat euroskepticismus u českých politických stran dle klasického dělení, jak uvádí literatura, viz dvě typologie euroskepticismu: Szczerbiaka a Taggarta (2008) a Kopeckého a Muddeho (2002), se kterými článek pracuje. Avšak kromě charakterizace euroskepticismu politických subjektů, dle daných typologií, je také důležité zachytit i motivy daného euroskepticismu, na což upozorňují i současní badatelé tohoto pojmu Skinner (2013) a Leconte (2010). Na základě identifikace motivů je možné přesněji rozumět kořenům euroskepticismu.

Cílem článku je identifikace euroskepticismu na základě kritické komunikace o EU, jež se objevuje v tiskových zprávách u politických stran/hnutí, které se dostaly do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ve volbách v roce 2017 (ANO, ODS, Česká pirátská strana, SPD, KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, TOP 09 a STAN). Při sestavování schematického postupu byly vytčeny tyto výzkumné otázky: Jaké je množství stranických tiskových zpráv o EU? Jaké je množství negativních a pozitivních zmínek, které jsou obsaženy ve zprávách o EU? Jakým negativním zmínkám se ve svých zprávách o EU věnují všechny zkoumané politické strany?

První část článku představuje dvě typologie euroskepticismu a motivy euroskepticismu. Druhá část článku je věnována obsahové analýze a její aplikaci v daném výzkumu. V této části je okomentován záměr se soustředit na rok 2018 a je zde vysvětleno rozhodnutí analyzovat právě tiskové zprávy, plus jsou zde uvedeny důležité okolnosti výzkumu. Třetí část článku obzvláště čtenáře se zjištěnými výsledky provedené analýzy (je členěna na tři podkapitoly). První podkapitola představuje výsledky ohledně toho, jaké politické strany měly největší počet negativních zmínek o EU, a naopak jaké strany měly převahu pozitivních zmínek o EU. V další podkapitole je rozbor témat, kterým strany věnovaly největší pozornost v rámci negativní rétoriky o EU. Poslední, třetí podkapitola, se věnuje samotné charakterizaci euroskepticismu u českých politických stran. Charakterizace euroskepticismu je provedena na základě výsledků z analýzy a na základě poznatků z typologií euroskepticismu. V této podkapitole jsou také uvedeny klíčové motivy euroskepticismu daných stran. Přidanou hodnotou druhé a třetí podkapitoly je srovnání argumentace jednotlivých stran. Závěr je věnován shrnutí důležitých informací skrze euroskeptickou komunikaci českých politických stran.

Typologizace Euroskepticismu

Szczerbiak a Taggart (2008) založili svou typologii euroskepticismu na identifikaci tvrdého a měkkého euroskepticismu. O tvrdém euroskepticismu lze hovořit v případech, kde existuje zásadní opozice vůči EU nebo evropské integraci. Klíčovým prvkem, který identifikuje tento druh euroskepticismu, není probírání a následné usilování politických stran o odstoupení jejich země z EU. Důležitější prvek pro charakterizaci tvrdého euroskepticismu je vyjádření principiální opozice vůči evropské integraci, která by pak vedla k postoupení pravomocí na nadnárodní úroveň. U projevů tvrdého euroskepticismu lze postrádat sofistikovanou či fakticky podloženou argumentaci (Szczerbiak – Taggart 2008). Podstata tvrdého euroskepticismu spočívá ve vystupování proti evropské integraci a samotné EU. Jedná se o typy projevů, kdy politici na národní úrovni volají po vystoupení z EU (Brunclík 2009). Představitelé tvrdého euroskepticismu jsou přesvědčeni, že demokratický deficit v EU je nepřekonatelný (Hynčica – Maškarinec – Novotný 2016: 29).

O měkkém euroskepticismu lze hovořit v případech, kdy politici kritizují určitý typ jedné nebo i vícero oblastí politiky, a také i v případech, kdy se politici domnívají, že národní zájem je v rozporu s trajektorií politiky EU. Měkký euroskepticismus je typ euroskeptického postoje, kdy v politických projevech nejsou zaznamenány zásadní námitky proti evropské integraci nebo k členství v EU. Vyznavači měkkého euroskepticismu odmítají současný stav evropské politiky (Szczerbiak – Taggart 2008).

Kopecný a Mudde (2002) vytvořili svou typologii na základě dvou dimenzí (první dimenze - podpora evropské integrace a druhá - podpora EU). První dimenze je zaměřena na odevzdání národní suverenity daného státu směrem k EU. Dále rozšiřují první dimenzi na eurofilů a eurofobů. Ti, co kritizují cíle evropské integrace anebo vůbec celistvou evropskou integraci, a to zejména z důvodu svých naciona-listických či tvrdě socialistických rysů, jsou eurofobové. Eurofilové jsou naopak skupinou politicky zainteresovaných lidí, jež neshledávají problém ve sdílené suverenitě států v jedné unii a ani v liberální tržní ekonomice. V rámci výše uvedené druhé dimenze autoři popisují EU-pesimisty a EU-optimisty. Tito optimisté jsou přesvědčeni, že EU přináší benefity pro rozvoj jednotlivých členských států a věří v úspěšně nastavenou trajektorii EU. Každopádně, když je daný politický subjekt kritický k EU v rámci jedné politiky, tak to hned neznamená, že by nemohl zapadat do této skupiny. V porovnání s terminologií Sczerbiaka a Taggarta (2008) je zde vidět rozdílnost, neboť Sczerbiak a Taggart by v tomto případě charakterizovali daný subjekt za euroskeptický (měkký euroskepticismus). EU-pesimisté se neztotožňují se stávající EU nebo mají negativní projevy k jejímu dalšímu směřování. Avšak neznamená to, že hned zavrhnou členství své země v této unii. Dle výše uvedeného, vytvořili Kopecný a Mudde (2002) čtyři skupiny stran na základě jejich postojů k EU.

Tabulka č. 1: **Typologizace Kopecného a Muddeho**

Euroentuziastické strany	Europragmatické strany
Kombinace EU-optimistů a eurofilů	Kombinace EU-optimistů a eurofobů
Euroskeptické strany	Euroodmítavé strany
Kombinace eurofilů a EU-pesimistů	Kombinace eurofobů a EU-pesimistů

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím dat: Kopecný – Mudde (2002)

Euroentuziastické strany podporují evropskou integraci a věří, že pro EU je smysluplná. Europragmatické strany nesouhlasí s idejemi evropské integrace, nicméně podporují rozvoj samotné EU. Euroskeptické strany podporují evropskou integraci, ale nepodporují dosavadní trajektorii EU. Euroodmítavé strany nepodporují evropskou integraci a zároveň také odmítají účelnost členství v EU (nepodporují tuto unii) (Kopecný – Mudde 2002).

Motivy českého euroskepticismu

Mudde (2004) identifikoval tři základní faktory u stredo – a východoevropských států, jež mají dopad na jejich euroskeptičnost a na jejich nedostatečnou spolupráci s jinými členskými státy EU. Jako první zmiňuje nedostatečné

zapojení politických elit středo – a východoevropských států do procesu evropské integrace. Spíše se dle něj jednalo o vývoj supranacionálního schématu. Druhý faktor popisuje tak, že jiná možnost se státům nenabízela než ta, že vstoupí do EU (nedostatečné vnímání benefitů členství). A třetí faktor shledává v tom, že evropská témata začala být pro tyto státy důležitější jen v časech, když se hovořilo o referendu o vstupu do EU. Wiśniewski (2018) si vysvětluje deficit spolupráce a sounáležitosti středo – a východoevropských států se západoevropskými státy v jedné unii (EU) na základě jejich odlišností, co se týče vývoje a růstu od druhé světové války do konce osmdesátých let dvacátého století. Středo – a východoevropská postkomunistická společnost se snaží západoevropskou společnost dohnat. Mnozí občané středo – a východoevropských států žijí v minulosti a cítí se v konfrontaci právě se západoevropskými státy – deficit soudružnosti (Wiśniewski 2018). To potvrzuje i Baboš, který byl v čele projektu *Comprehending and Debating Euroscepticism (CODES)*³. Uvádí, že občané členských států, které se připojily do EU v letech 2004 a 2007, cítí zklamání z nenaplnění svých představ, které se týkaly právě členství v EU. Ve společnosti panovala touha se ekonomicky vyrovnat západním sousedům. Avšak nyní převládá ve společnosti většinový postoj, že tato idea nebyla naplněna (Fox – Euractiv 2018). Wiśniewski (2018) doplňuje že euroskeptické postoje ve středo – a východoevropských státech mohou být reakcemi na rozhodnutí institucí EU, která odrážejí spíše potřeby postmoderních a postindustriálních západoevropských států (např. Německo, Francie).

Směrem k institucím EU směřují od euroskeptiků výtky, jež se týkají nedostatečné demokratické legitimacy institucí EU a přílišné vzdálenosti rozhodovacího procesu EU od občanů členských států. Navíc ve spojitosti s rozšířením EU se v členských státech vedly rozostřené debaty o pravomocích národních vlád a institucí EU (Hanley 2016). K legislativním krokům EU, které se týkaly institucí této politicko-ekonomické unie a jejích samotných členských států, se euroskepticky vyjadřoval i bývalý prezident ČR Václav Klaus, jenž byl u vstupu ČR do EU (Aktuálně.cz 2009).

Samotní čeští politici využívají k euroskeptickým reakcím historická témata, jež se týkají vztahu k západoevropským státům. Názorně to šlo spatřit při snaze vykonstruovat evropskou integraci pomocí pojmů revidovaného historického nacionalistického paradigmatu – využívání témat, jako jsou: česko-německé vztahy nebo střet středoevropského a anglosaského respektu pro nesourodost a národní suverenitu v kontrastu vůči německému federalismu a centralismu. Např. sněmovní volby v roce 2002 vygradovaly díky diskuzím nad Benešovými dekrety. Toto téma je totiž znakem české úzkosti ve vztahu k národní suverenitě a národní identitě v rozšířené EU (Hynčica – Maškarinec

³ „Projekt rozvinul diskuzi s občany o jejich vnímání členství v EU a podnítl myšlení občanů o alternativách a možných negativních důsledcích budoucnosti bez EU“ (Media4EU 2018).

– Novotný 2016: 43). Negativní postoj vůči integraci EU a neviditelnost užítka z členství v EU jsou považovány za největší indikátory, které predikují opakující se vyšší míru euroskepticismu u daného subjektu (Kaniok 2016: 12; van Spanje – de Vreese 2011: 423–424).

K nedůvěřivému vztahu vůči západoevropským státům se vyjadřuje Holodňák (2015) - hovoří o rozmachu panslavismu⁴. Bližší vztah Čechů k slovanské identitě než k západoevropské, si vysvětluje zejména kvůli kulturně-etickým hodnotám (jazyk, etnicky určená krev, typ genů). V rámci politických souvislostí identifikoval tři příčiny panslavismu. První z nich je antiamerikanismus⁵. Tento jev byl podporován již za doby komunistického režimu, ovšem paralelu má i v nynějším západoevropském světě (Západní levice vnucuje vidět Ameriku jako příčinu zla). Druhou příčinu identifikuje v souvislosti s pocitem zklamání z pětadvacetiletého příklonu ČR k západu, a to i přesto, že se reálně české společnosti dařilo a daří lépe, než jak tomu bylo za doby komunistického režimu. Třetím důvodem obnovy panslavismu je ruská propaganda, která do ČR přichází z Kremlu a která chce obnovit tradice zmíněného panslavismu. Ruská propaganda usiluje o to, aby ČR vystoupila z NATO a z EU.

Snaha Ruska získat vliv v ČR může mít i své historické opodstatnění – ruský vliv byl silně znát na českém území z doby minulého režimu (1948–1989). Dle BIS (2018) zasahovaly ruské ale i čínské zpravodajské aktivity do těchto sfér: diplomacie, špionáž, politika, informační boj a ekonomika. V případě Ruska je pro ČR hlavní hrozbou hybridní charakter ruských operací. Tyto operativní kroky jsou mířeny na nepřátelský stát, kterého Rusko považuje jako za primární vojenskou hrozbu pro svou bezpečnost: NATO, jehož členem je i ČR. Co se týče komplexity, tak jsou čínské aktivity obdobné jako ty ruské. BIS (2018) považuje za primární bezpečnostní problém nárůst problematických aktivit čínských zpravodajských důstojníků (vyhledávání a kontaktování eventuálně možných agentů a spolupracovníků mezi občany ČR).

McLaren (2007) tvrdí, že Evropané jsou stále na své jednotlivé národnostní identity hrdí a tím pádem se spíše ztotožňují s identitou členského státu EU než s identitou EU. Carey (2002) a McLaren (2002) se shodují, že příliš silná národní identita s největší pravděpodobností spíše podpoří euroskeptické postoje než evropskou integraci. Na druhou stranu Bruter (2005) považuje silnou národní identitu jako kompatibilní hodnotu s proevropskými postoji. Sanders (2012) zmiňuje, že občanská identita podporuje proevropské postoje, zatímco etnická identita je ve většině případů nakloněna k euroskepticismu. Serricchio, Tsakatika a Quaglia (2013) a de Wilde a Trenz (2012) popisují, že euroskeptici začali klást důraz na vnímání národní identity zejména od doby,

⁴ Propagace jednoty slovanských národů (Stellner 2016).

⁵ Negativní přístup vůči politice a kultuře USA (Behrends – von Klimó – Poutrus 2005).

kdy EU začala rozšiřovat o východoevropské státy (první takové rozšíření bylo v roce 2004).

ČR je dlouhodobě čistým příjemcem z rozpočtu EU. I přesto se veřejnost v těchto státech cítí nespokojena. Občané ze států V4 si totiž mysleli, že budou mít stejnou životní úroveň, jako Rakušané či Němci. ČR má z finančních prostředků, které čerpá od EU, prospěch. Nicméně i tak je EU v očích české veřejnosti vnímána jako příčina ekonomických problémů (The Economist 2016). Pozice ČR byla v řadě evropských agend, které podpořila značná většina členských států EU, odmítavá – jako příklad lze uvést Pakt pro euro plus nebo Fiskální pakt. Odmítání není tak zřetelný problém jako spíše netransparentní a nejasné vysvětlení, které z ČR dělají problematické partnery ve skupině členských států EU (Lacina – Strejček – Bližkovský 2016: 313).

Hlavní body politiků, kteří argumentují vystoupením ČR z EU, jsou: odvádění finančních prostředků do rozpočtů EU, deficit národní suverenity, migrační politika EU a složitá byrokracie institucí EU (Lacina – Strejček – Bližkovský 2016: 313). Z Eurobarometru jsou známe tři politické oblasti EU, které česká veřejnost nejvíce kritizuje: boj s terorismem, ochrana vnějších hranic EU a migrace. Co se týče migrace, tak Češi se řadí mezi národy, které nejvíce kritizují tuto unijní oblast politiky. V rámci celoevropského průměru by si 73 % dotázaných přálo, aby byla EU aktivnější v oblasti migrační politiky. V ČR se k tomuto vyjádřilo 78 % respondentů (Evropský parlament 2017). ČR se sjednotila se středo – a východoevropskými státy co se týče protiimigrantského sentimentu – odmítaly stanoviska EU týkající se toho, jak řešit migrační krizi (imigrační kvóty) (Nič 2018). Téma migrace vyvolalo v ČR i islamofobní a antiimigrantské nálady (Cox-Brusseau 2018).

Metodika

Tiskové zprávy byly určeny jako výzkumné vzorky, a to z důvodu, aby byla zachována relevantnost informací. Oficiální tiskové zprávy pocházejí z oficiálních webových stránek daných politických subjektů. Při práci s neoficiálními stranickými zdroji, by mohl hrozit výskyt dezinformací či hoaxů. Analyzování neoficiálních stranických zdrojů bylo odmítnuto i kvůli střetu zájmů A. Babiše – předsedy hnutí ANO. A. Babiš má totiž vliv na holding Agrofert, který vlastní mediální společnost MAFRU, jež např. vydává nejčtenější deníky v ČR (Mladou Frontu a Lidové noviny) (ČTK – Aktuálně.cz 2021). I tento fakt by mohl ohrozit relevantnost eventuálních vzorků pro výzkum. Čili oficiální tiskové zprávy jsou jediným primárním zdrojem pro obsahovou analýzu. Motivace se soustředit na ČR je podložena aktuální debatou o euroskeptičnosti středo – východoevropského regionu (ČR do něj spadá).

Výzkumným obdobím je rok 2018. V roce 2017 se v ČR konaly volby do Poslanecké sněmovny a v roce 2019 do Evropského parlamentu. V těchto letech strany vedly své předvolební kampaně za účelem co největšího úspěchu u veřejných voleb. Taggart, Szczerbiak (2013), Avci (2011) a Sitter (2002) popisují taktické projevy politických stran v předvolebních obdobích, kdy jsou strany ochotny za účelem dosažení co největšího úspěchu u voleb, takticky změnit svou rétoriku o EU (např. strany se mohou v době volebního období odvrátit od svého proevropského přístupu a zaujmout pozici kritika EU). Příkladem je tak estonská politická strana Res Publica, jak uvádí Taggart, Szczerbiak (2013): Po neúspěšných volbách opustila tato strana svou euroskeptickou rétoriku a vrátila se ke své proevropské politice, kterou hájila v mimo volebním období. Dle Hynčici, Maškarince a Novotného (2016) využívají strany evropská témata nejenom u evropských, ale také i u národních voleb. Každopádně rok 2018 (povolební období) nabízí tisková prohlášení politických stran (výzkumné vzorky), které jsou „očištěny“ od prvků politických kampaní.

Vzhledem k výše uvedené argumentaci nebylo pro analyzování zvoleno delší výzkumné období, než je jednorozční. Koncentrace na jednorozční období je také opodstatněna i širokou škálou tiskových zpráv u politických stran – za rok 2018 vydaly strany dohromady 1365 zpráv, viz tabulka č. 2. Bylo nutné tyto zprávy podrobně přečíst a analyzovat je. Také i z toho důvodu, že se výzkum zaměřuje na sledování argumentace politických stran v tiskových zprávách, které již za jednoleté období dosahují celkového vysokého počtu, se výzkum nekoncentruje na víceleté období – při analyzování většího počtu zpráv by hrozilo, že by nebylo možné kvalitně porovnat argumentaci stran (ztížená orientace ve větším množství nalezených vzorků by mohla ovlivnit finální kvalitu výsledku).

Použitá metoda, obsahová analýza, je definována jako výzkumná metoda, pomocí které lze provádět rozbor obsahu určité komunikace. Metoda je v užším slova smyslu vymezena jako analýza textu nebo souboru textu (Jáchim 2014). Obsahová analýza je měřicí nástroj, díky kterému lze uskutečnit převod verbální komunikace do měřitelných proměnných. Byla vyvinuta ve 40. letech 20. stol. a to k analýzám masmédií. Od té doby však došlo k rozšíření této analýzy – využívá se i v humanitních oborech a společenských vědách (Kronick 1997). Mezi velké klady obsahové analýzy patří např. výklad opřený o objektivní zhodnocení, aplikovatelnost na různé druhy dat (textové) a přizpůsobení k záměrům výzkumu – tím se myslí dosažení vysoké míry zobecnění. Tuto metodu lze prakticky použít na jakýkoliv textový soubor dat (Dvořáková 2010: 1–4), což potvrzuje i Disman (2006), který dodává, že obsahová analýza se kromě obsahu sdělení může zabývat i jeho formou,

autorem nebo adresátem. Dle Dvořákové (2010: 1–4) lze tuto metodu použít v oblastech, kde není možné aplikovat investigativnější metody výzkumu.

Před začátkem analyzování bylo zvažováno použití těchto typů softwarů (AntConc, Yoshikoder, či tlCorpus). Ovšem tyto softwary nedokážou přesně analyzovat vztahy a postoje. Čili tiskové zprávy byly analyzovány bez použití těchto softwarů.

Obsahová analýza je uplatněna na zkoumání jednotlivých tiskových zpráv politických stran (ANO, ODS, Česká pirátská strana, SPD, KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, TOP 09 a STAN). Prvotním krokem bylo vyjmutí tiskových zpráv (primárních zdrojů) pro výzkum, a to z oficiálních webových stránek politických stran. Celkem tak bylo přečteno 1 365 zpráv. Za účelem dosažení objektivity byly pro analýzu použity všechny tiskové zprávy za rok 2018. Následně bylo nutné identifikovat zprávy o EU. V této rovině se myslí identifikace základních kategorií – o kategorizaci hovoří Weber (1990). Tiskové zprávy, které se týkaly EU, byly identifikovány na základě toho, zda texty tiskových zpráv obsahovaly jakoukoliv zmínku o EU – např.: o fungování EU, evropské integraci, o členství v EU či o jednotlivých činnostech EU. Bylo zjištěno, že z celkového počtu (1365 zpráv) se jich 311 týká EU, viz. tabulka č. 2.

Proces kategorizace následně pokračoval takto: Byly vyjmuty negativní zmínky o EU a pozitivní zmínky o EU z tiskových zpráv jednotlivých stran. Dle Webera (1990) je potřeba důkladně vnímat klíčová slova a celkově strukturu textu. Konkrétně v tomto případě se tak jedná o to, že bylo potřebné pečlivě vyhodnocovat, zda politické strany prezentují jednotlivé kroky EU pozitivně či negativně. Pro analyzování dané problematiky se prvotně nabízelo provést statistiku pozitivních a negativních tiskových zpráv. Nicméně tento krok by nepřinesl relevantní výsledky, neboť bylo zjištěno, že i jedna tisková zpráva v sobě skrývala určitý počet pozitivních, ale i negativních zmínek o EU. Tedy z důvodu objektivnosti se výzkum nemohl koncentrovat čistě na třídění pozitivních a negativních zpráv, ale na třídění výše zmíněných zmínek o EU. De Wilde, Michailidou a Trenz (2013) zmiňují, že je potřebné se při analyzování euroskepticismu koncentrovat i na tzv. poloviční kritiku EU. Takováto úplná koncentrace vede ve finále k objektivní charakterizaci euroskepticismu. Čili na základě tohoto bylo nutné se koncentrovat na jakékoliv negativní zmínky o EU. Na základě soupisu všech negativních zmínek o EU byla pro tyto zmínky identifikována společná nadřazená témata (např. nedostatek suverenity v EU a evropská integrace) – další kategorie.

V rámci poslední fáze kategorizace bylo nutné rozlišit negativní zmínky, jež jsou klíčové pro identifikaci euroskepticismu, tedy zmínky, které se týkají institucionálního uspořádání EU, rozsahu pravomocí EU, suverenity národních států a kritiky politik EU, viz: Szczerbiak – Taggart (2008) a Kopecký –

Mudde (2002), od zmínek, které pouze narážely na regulativní činnosti EU. Je totiž podstatné, aby negativní postoje k jistým činnostem EU nebyly smíchány s těmi skutečně kritickými k evropské integraci, institucionálnímu uspořádání EU, rozsahu pravomocí EU, deficitu národní suverenity, jednotlivým politikám EU či těmi postoji, jež prosazují změnu režimu (kritické poznatky k existenci EU).

Kategorizovaný postup se shoduje s terminologií Webera (1990). Každá kategorie by měla pokrývat témata, jež se k dané kategorii pojí (Schmitt et al. 2018). Tyto kroky bylo nutno učinit pro dosažení přehlednosti ohledně zmínek o EU a v neposlední řadě kvůli objektivní identifikaci euroskepticismu. Dle Mayringa (1999) je vytváření kategorií možné v průběhu analyzování – kategorie vznikají kontinuálně v době analyzování textů.

V tiskových zprávách byly identifikovány zmínky o dotační kauze A. Babiše. Tato kauza je spojena se vztahem ČR s EU, avšak zmínky o ní nelze charakterizovat jako negativní či pozitivní. Kvůli dosažení úplné objektivnosti, bylo rozhodnuto se na toto téma nezaměřovat. Stejně tak je nutné zmínit, že pro analýzu nebyly vybrány ani další zmínky, které sice pojednávaly o EU, ale byly neutrální – nebyla v nich obsažena negativní kritika EU či pozitivní postoj k EU. Jedná se tak např. o zmínky, kdy strany pouze představily dané věci/činnosti, které se pojí k EU.

Analýza

Z tabulky č. 2 vyplývá různorodost počtu sdílených zpráv u každé strany. To je dáno individuální preferencí stran ve volbě výběru mediálního prostředí. Strany tak kromě oficiálního webu využívají pro svá oficiální vyjádření např. sociální sítě (např. Facebook) či jiná mediální webová rozhraní. Strany nemají stejný počet tiskových zpráv o EU. Zároveň se také od sebe odlišují jednotlivé délky tiskových zpráv – u jedné politické strany, ale také napříč všemi politickými stranami. Pro představu: Například tisková zpráva TOP 09 (2018) ze dne 17. 1. 2018 obsahuje celkem 181 slov a tisková zpráva KDÚ-ČSL (2018) z totožného dne činí 377 slov.

Celkový počet zmínek je ovlivněn celkovým počtem zpráv o EU a ten je zase pak ovlivněn tím, jakou pozornost věnovala daná strana projevům o EU ve svých tiskových zprávách na oficiálním stranickém webu. Z tohoto důvodu je tak předmětné vnímat i celkové množství zmínek o EU a srovnání počtu pozitivních a negativních zmínek o EU, a to u každé strany zvlášť. Až zařazení negativních zmínek do určitých témat a následná další redukce informací dopomůže k identifikaci euroskepticismu u českých politických stran.

Tabulka č. 2: Počet tiskových zpráv u českých politických stran

Politická strana	Všechny zprávy	Zprávy o EU
ANO	23	6
ODS	246	39
Česká pirátská strana	496	53
SPD	50	50
KSČM	38	10
ČSSD	141	52
KDU-ČSL	203	63
TOP 09	69	18
STAN	99	20
Celkem	1365	311

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím dat: ODS (2018); Piráti (2018); TOP 09 (2018); KDU-ČSL (2018); ČSSD (2018); ANO (2018); STAN (2018); SPD (2018); KSČM (2018)

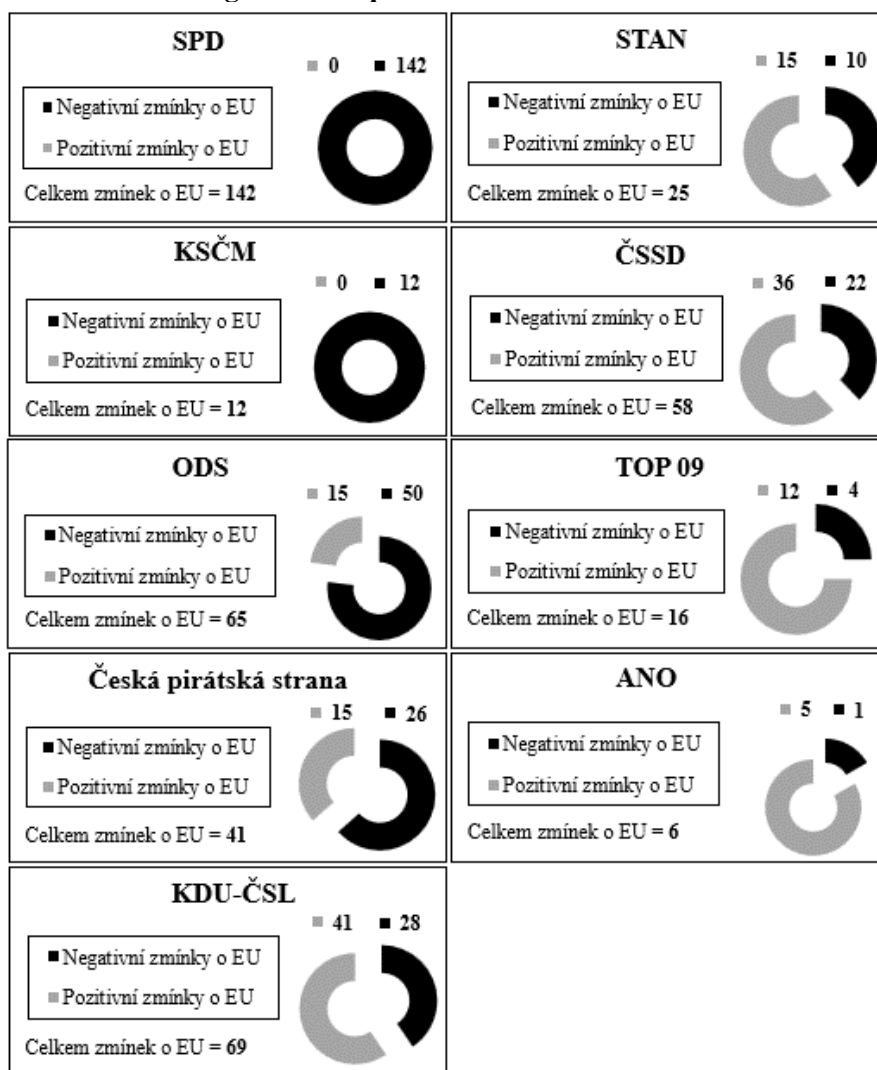
Přehled negativních a pozitivních zmínek o EU

Ne všechny strany považují téma EU za nedílnou tematiku pro své projevy v tiskových zprávách. Tohoto si lze povšimnout zejména u ANO (2018). Graf č. 1 ukazuje poměr negativních a pozitivních zmínek o EU za rok 2018 u politických stran.

EU se zabývalo zejména hnutí SPD (2018), což dokazuje jak graf č. 1, tak i tabulka č. 2. U SPD je zajímavé, že celkový počet zmínek o EU se rovná zjištěnému celkovému počtu negativních zmínek. SPD se nikterak pozitivně o EU neprojevovala. U KSČM (2018) nebyla taktéž zaznamenána žádná pozitivní zmínka o EU. Ovšem na rozdíl od zmíněného hnutí SPD, nebylo u komunistů téma EU v tiskových zprávách za rok 2018 tak dominantním tématem, jak kromě grafu č. 1 dokazuje i tabulka č. 2.

U ANO (2018) byl zjištěn nejen nízký počet negativních zmínek, ale i nízký počet pozitivních zmínek o EU. Téma EU v tiskových zprávách rozhodně nebylo v roce 2018 stranickou prioritou. V jediné zaznamenané negativní zprávě o EU, která pochází z webu ANO, se hnutí věnuje problémům spojených s migrací, kde zveřejňuje odmítavou reakci ke konceptu povinných kvót k přerozdělování uprchlíků. U hnutí ANO je z tiskových zpráv, pocházejících z oficiálního stranického webu, prakticky nemožné identifikovat, jaké je její vnímání EU, a to z důvodu velmi nízkého počtu zmínek o EU. Nízký naměřený počet zpráv o EU lze opodstatnit tím, že hnutí věnuje velkou pozornost svému předsedovi A. Babišovi. Častokrát hnutí odkazuje na vyjádření svého předsedy, která jsou uveřejněna na sociálních sítích či jiných webových zdrojích (např. Facebook, Novinky.cz).

Graf č. 1: Počet negativních a pozitivních zmínek o EU

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím dat: ODS (2018); Piráti (2018); TOP 09 (2018); KDU-ČSL (2018); ČSSD (2018); ANO (2018); STAN (2018); SPD (2018); KSČM (2018)

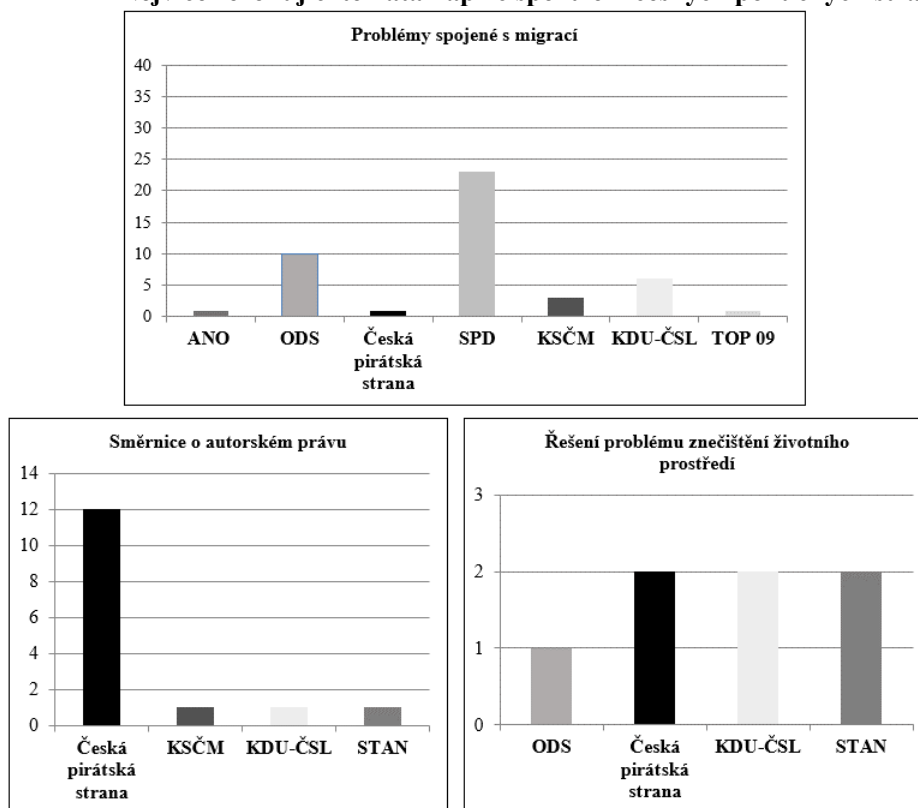
Velké množství vyjádření pochází i z facebookových stránek samotného předsedy. Hnutí na svém webu také odkazuje na svá vyjádření, která jsou uveřejněna na jednotlivých ministerstvech ČR. Je tomu tak kvůli tomu, že jednotliví ministři spadají pod členskou základnu hnutí ANO – jedná se o zveřejněná vyjádření z ministerstva financí, zdravotnictví, dopravy, místního rozvoje, vnitra, životního prostředí či ministerstva spravedlnosti. Dále hnutí

odkazuje na oficiální vyjádření, která jsou uveřejněna přímo na portálu Úřadu vlády ČR. V těchto zprávách tak hnutí zveřejňuje zejména vyjádření předsedy hnutí A. Babiše.

Nejvíce řešená témata

Co se týče negativních zmínek o EU byly problémy spojené s migrací řešeny nadpoloviční většinou politických stran (sedm z devíti stran). Dalším dvěma tématům (směrnice o autorském právu a řešení problému znečištění životního prostředí), která byla napříč stranami nejvíce řešena, nebyla věnována taková pozornost jako tématu migrace.

Graf č. 2: Nejvíce rezonující témata napříč spektrem českých politických stran

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím dat: ODS (2018); Piráti (2018); TOP 09 (2018); KDU-ČSL (2018); ČSSD (2018); ANO (2018); STAN (2018); SPD (2018); KSČM (2018)

Ostatně výše uvedená literatura (Cox-Brusseau 2018; Lacina – Strejček – Bližkovský 2016: 313; Evropský parlament 2017), poukazuje na to, že téma problémy spojené s migrací je častým tématem negativních zmínek o EU v projevech politických stran a také že toto téma je terčem diskuzí u veřejné společnosti. Toto téma neřešila pouze ČSSD (2018) a STAN (2018). Naopak největší pozornost tomuto tématu věnovalo hnutí SPD (2018). Jinak u SPD bylo identifikováno z celkového počtu negativních zmínek o EU (142) 23 zmínek o problémech spojené s migrací. Více se už jen SPD věnovalo nedostatku suverenity v EU (30 zmínek). SPD se ve svých tiskových zprávách ztotožňuje s tím, že migrační krize velmi silně podlamuje důvěru k EU. Negativní rétorika SPD je v rámci tohoto tématu ve srovnání s ostatními stranami odlišná, neboť hnutí charakterizuje kroky EU v souvislosti s řešením migračních problémů jako ohrožení bezpečnosti občanů ČR. Hnutí zastává názor, že neexistuje migrační krize, ale předem sestavený plán čelních představitelů EU – v tomto názoru se hnutí odlišuje od ostatních stran. Hnutí vnímá imigranty, kteří vyznávají islám jako ohrožení bezpečnosti EU, ale zejména ČR – takováto argumentace u ostatních stran spatřena nebyla. SPD projevuje obavy z imigrantů kvůli jejich náboženské orientaci.

Všechny strany, jež se zabývají migračními problémy, se argumentačně shodují, že EU nedostatečně dbá o ochranu svých vnějších hranic, plus i kriticky vystupují vůči systému k přerozdělování uprchlíků – migrační kvóty. Dále popisují, že uprchlíkům je zapotřebí primárně pomáhat v zemích původu (ODS 2018; Piráti 2018; TOP 09 2018; KDU-ČSL 2018; ANO 2018; SPD 2018; KSČM 2018).

Téma směrnice o autorském právu dominovalo u České pirátské strany. Ostatní strany se dotkly této tematiky pouze okrajově. STAN (2018) v rámci tohoto tématu na úrovni EU postrádá větší diskuzi. Piráty (2018), KDU-ČSL (2018) a KSČM (2018) spojuje kritika dvou konkrétních pasáží této směrnice. Jedná se o články 11 (práva vydavatelů) a 13 (tzv. value gap). Piráti oznámili svůj úmysl bojovat proti podobě směrnice o autorském právu a její změnu pak řešit přímo na úrovni EU. Případně strana psala o zájmu prosadit co nejvolnější a nejrozumnější úpravy této směrnice, které by pak mohly být řešeny na národní úrovni. Oproti tomu KSČM svůj plán, jak konkrétně tuto problematiku řešit, popisuje velmi obecně, a to tak, že se bude na půdě Evropského parlamentu angažovat za účelem úplného odstranění článků 11 a 13. Piráti popisují tuto problematiku podrobněji a dávají prostor k otevření dialogu na půdě EU ve věci řešení těchto dvou článků. Rétorika komunistů v této věci má naprosto jinou formu – usilují o okamžité zrušení těchto článků a odmítají vedení dialogů s EU. KDU-ČSL v této věci také není tak radikální jako KSČM a spatřuje řešení v otevření diskuze v širším plénu Evropského parlamentu. V rámci tématu řešení problému znečištění životního prostředí se KDU-ČSL a

STAN angažují zejména ve věci eliminace plastového odpadu. ODS (2018) a KDÚ-ČSL se kriticky angažují ve věci snížení emisních limitů. Naopak Piráti, na rozdíl od výše uvedených stran, snížení emisních limitů schvalují. Strana se ale domnívá, že je nedostatek legislativy vedoucí ke zlepšení kvality ovzduší a myslí si, že na zlepšení stavu kvality ovzduší by se měla podílet celá EU (to strana zatím neregistruje).

Identifikace euroskepticismu

Témata jako jsou problémy spojené s migrací, směrnice o autorském právu či řešení problému znečištění životního prostředí, nejsou však pro identifikaci míry euroskepticismu nijak zásadní, ostatně jako každé další témata, jež se týkají regulativní činnosti EU – jedná se totiž o kritické zmínky k jednotlivým krokům EU. Za účelem identifikace euroskepticismu je však nutné se zaměřit na kritiku, která se týká evropské integrace, rozsahu pravomocí EU, deficitu národní suverenity, institucionálního uspořádání EU, jednotlivých politik EU či existence EU.

Názorným příkladem, proč je nutné takto redukčně k dané věci přistupovat jsou výsledky u Pirátů (2018) – kritika směrnice o autorském právu (dílčí téma) tvoří podstatnou část všech negativních zmínek o EU (tj. 12 zmínek z celkových 26). K ostatním 10 tématům se strana v takové míře nevyjadřovala (ke každému dalšímu tématu byly zaznamenány 1-2 zmínky). Čili identifikovaný celkový počet negativních zmínek ovlivnilo vyjadřování České pirátské strany k regulativní činnosti EU (směrnici k autorskému právu), nikoliv však vyjadřování směrem k zásadním tématům, která jsou klíčová pro identifikaci euroskepticismu (např. nedostatek suverenity v EU či výkon institucí EU). I v rámci tématu problémy spojené s migrací je potřeba být opatrný, protože strany se vyjadřovaly zejména k migrační krizi, jež vyvrcholila v letech 2015 a 2016 jak uvádí Evropský parlament (2020), avšak kriticky se nevyjadřovaly vůči celé migrační politice – to pouze SPD (2018). V příloze článku je kompletní tabulkový seznam negativních zmínek o EU, jež nebyly vybrány pro identifikaci euroskepticismu na základě jejich tematiky.

Tabulka č. 3 představuje kvantifikaci zmínek, díky kterým lze identifikovat euroskepticismus, čili zmínky, jež se týkaly evropské integrace, institucionálního uspořádání EU, rozsahu pravomocí EU, existence EU, deficitu národní suverenity či jednotlivých politik EU. Nejvíce negativních zmínek o EU bylo v tomto ohledu identifikováno u SPD (2018).

Tabulka č. 3: **Témata, ke kterým se strany negativně vyjadřovali a jež jsou zásadní pro identifikaci euroskepticismu**

Česká pirátská strana	Počet zmínek	KSČM	Počet zmínek
Dotační politika EU	2	Energetická politika EU	1
Celkem	2	Celkem	1
ČSSD	Počet zmínek	SPD	Počet zmínek
Fungování vnitřního trhu EU	1	Nedostatek suverenity v EU	30
Společná zemědělská politika	1	Migrační politika EU	16
Celkem	2	Referendum kvůli členství v EU (pochybnosti ohledně členství)	16
ODS	Počet zmínek	Evropská integrace	9
Daňová politika EU	4	Kritika hlavních hodnot EU	8
Legislativní změny v EU	4	Legislativní změny v EU	6
Nedostatek suverenity v EU	4	Dotační politika EU	1
Výkon institucí EU	4	Přijetí eura v ČR	1
Cíle EU	3	Energetická politika EU	1
Fiskální pakt	3	Celkem	88
Přijetí eura v ČR	2		
Energetická politika EU	1		
Celkem	25		

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím dat: ODS (2018); Piráti (2018); TOP 09 (2018); KDU-ČSL (2018); ČSSD (2018); ANO (2018); STAN (2018); SPD (2018); KSČM (2018)

SPD (2018) jako jediná strana ve svých zprávách projevila touhu uspořádat referendum o vystoupení ČR z EU. SPD kritizovalo ve svých zprávách EU velmi tvrdě a členství v dosavadní EU vnímá pro ČR záporně. SPD se nezděráhá charakterizovat politické kroky EU, které se dotýkají i ČR (jakožto každého jiného členského státu) za „diktát“. Kritické vyjadřování hnutí vůči EU je nekompromisní, viz např tato citace: „*Česká republika není suverénním státem a je pouhým vazalem pod diktátem EU...*“ Hnutí SPD zveřejňuje, že EU je „*neomarxistický totalitní projekt*“ a usiluje o novou spolupráci států z evropského kontinentu. Dosavadní EU SPD nepodporuje – tato samotná nepodpora EU by s ní dělala euroskeptickou stranu dle typologizace Kopeckého a Muddeho (2002). Ovšem SPD vnímá negativně i evropskou integraci a dále se také negativně vyjadřuje k podstoupení národní suverenity na nadnárodní úrovni. Na základě terminologie Kopeckého a Muddeho (2002) se tedy jednoznačně jedná o euroodmítavou stranu. Dále lze označit SPD

na základě výše uvedených charakteristik za hnutí, které se vyznačuje tvrdým euroskepticismem, a to dle Szczerbiakovi a Taggartovi (2008) typologie – strana pro tuto charakterizaci splňuje zásadní prvky tvrdého euroskepticismu: principiální opoziční postoj vůči evropské integraci, volání po vystoupení z EU. V negativních zmínkách SPD o EU lze zaznamenat typické motivy euroskepticismu, o kterých informuje literatura: demokratický deficit EU (Szczerbiak – Taggart 2008; Hanley 2016) a nedůvěřivý vztah vůči západoevropským státům (Holodňák 2015; Wiśniewski 2018). Přesvědčení o tom, že demokratický deficit v EU je nepřekonatelný je další z klíčových znaků tvrdého euroskepticismu (Szczerbiak – Taggart 2008; Brunclík 2009). SPD se zejména lišilo od ostatních stran využíváním historických nacionalistických paradigmat, o kterých hovoří Hynčica, Maškarinec, Novotný (2016: 43) a Wiśniewski (2018). Ve svých euroskeptických projevech odkazuje hnutí na historii česko-německých vztahů nebo na střet středoevropského a anglosaského respektu. U SPD a ODS (2018) bylo zjištěno, že EU kritizují ve více směrech než další strany uvedené v tabulce č. 3. Co se týče ODS, tak ta se ale oproti SPD a také oproti KSČM (2018) projevovala o EU i pozitivně, viz graf č. 1. SPD a KSČM jsou však vůči EU čistě negativně kritické, jak dokazuje rovněž graf č. 1.

V rámci analýzy bylo zaznamenáno, že pouze ODS (2018) a SPD (2018) se negativně dotkly stávajícího právního schématu EU (jedná se o podstatu EU). ODS sice nevolá po uspořádání referenda, které by se týkalo vystoupení ČR z EU, ovšem stejně jako SPD naráží občanští demokraté na nedostatek suverenity a na nevyhovující legislativu, respektive na právní rámec celé politicko-ekonomické unie. Například strana konkrétně zmiňuje potřebu „*Velkého právního úklidu*“ v legislativě EU. Každopádně euroskepticismus u ODS není stejný jako u SPD. Na základě typologie Szczerbiaka a Taggarta (2008) je možné euroskepticismus ODS charakterizovat jako měkký euroskepticismus než jako tvrdý, poněvadž u kritiky ODS nebyly zaznamenány zásadní námitky proti evropské integraci nebo k samotnému členství v EU. Strana nevnímá členství v EU pro ČR jako neúčelné, ba naopak, ODS ho vnímá za smysluplné. Na základě typologizace Kopeckého a Muddeho (2002) lze ODS vnímat jako euroskeptickou stranu než jako euroodmítavou. Strana má totiž kombinaci znaků eurofilů (ODS neshledává problém ve sdílené suverenitě států v jedné unii a ani v liberální tržní ekonomice) a EU-pesimistů (ODS má negativní projevy k trajektorii EU). O tom, že je ODS euroodmítavou stranou, by se dalo uvažovat teprve ve chvíli, kdyby byly známy výsledky o tom, že se ODS vyjadřovala kriticky vůči evropské integraci. SPD oproti ODS volá po referendu ohledně vystoupení ČR z EU, zatímco ODS se snaží o změnu směřování EU, což lze spatřit na této citaci: „*Evropské unii je ještě možné dát*

nový směr, pokud se začne chovat racionálně, bude skutečně naslouchat občanům a respektovat členské státy.“

Piráti (2018) ve své kritice upozorňují na systematizaci přerozdělování evropských dotací. Jejím zájmem je, aby evropské peníze nesloužily k protěžování velkých zemědělských podniků, a tak usilují o zastropování dotací. ČSSD (2018) zmiňuje, že v rámci fungování vnitřního trhu dochází z jejího pohledu k diskriminaci spotřebitelů na základě jejich země původu. Strana zmiňuje, že spotřebitelé bojují např. s nezdůvodnitelnými cenovými diferenciacemi a s různými platebními podmínkami. Ohledně zemědělské politiky byla ČSSD kritická vůči tomu, že EU nesměruje svými návrhy k zjednodušení zemědělské politiky. Vzhledem k malému množství negativních zmínek o tématech, jež jsou klíčová pro identifikaci euroskepticismu, je těžké, jak u České pirátské strany, tak i u ČSSD identifikovat úroveň onoho euroskepticismu. KSČM (2018) se o EU ani jednou nevyjádřila pozitivně, viz graf č. 1. Nicméně i u této strany je těžké přesně charakterizovat úroveň euroskepticismu, a to vzhledem k nedostatku zmínek pro identifikaci euroskepticismu. Oproti ostatním stranám, komunisté argumentovali své postoje stroze – KSČM svou kritiku nevysvětlovala jako ostatní strany. Nicméně komunisté, stejně jako SPD (2018), neprojevují při identifikaci problému touhu jej řešit na půdě EU za účelem navržení alternativy či dosažení kompromisu s ostatními členskými státy – o takovémto způsobu komunikace v euroskeptickém kontextu hovoří Lacina, Strejček a Bližkovský (2016: 313). Úplným protikladem takové komunikace je komunikace České pirátské strany a ČSSD. Viditelným motivem kritických projevů komunistů je tzv. antiamerikanismus, který popisuje literatura (Holodňák 2015; Behrends – von Klimó – Poutrus 2005) – KSČM kriticky vystupuje ve svých projevech vůči spolupráci EU s USA.

Na základě typologie Szczerbiaka a Taggarta (2008) jsou zaznamenány zmínky KSČM (2018), Pirátů (2018) a ČSSD (2018) (tabulka č. 3) měkce euroskeptické (vyjadřují se především k určitým politikám EU). Ovšem na základě, již výše uvedeného nedostatku těchto zmínek (co se týče množství), nelze strany označit za měkce euroskeptické strany. KSČM a Piráti se jasně nevyjádřili k samotné evropské integraci či k tomu, zda podporují či nepodporují současnou trajektorii EU, tudíž nelze u těchto stran vyjádřit charakterizaci úrovně euroskepticismu ani dle typologie Kopeckého a Muddeho (2002). Oproti tomu ČSSD, v rámci svých pozitivních zmínek o EU, jasně uvedla, že podporuje členství v EU, což je znak euroentuziastické strany. Euroentuziatismus byl zaznamenán i u KDU-ČSL (2018), TOP 09 (2018) a STAN (2018). Právě KDÚ-ČSL, TOP 09 a STAN nelze vnímat ani jako měkce či tvrdě euroskeptické. U ANO (2018), ČSSD, KDU-ČSL, TOP 09 a STAN byla zaznamenána převaha pozitivních zmínek o EU nad negativními. Tyto strany nepochybují o užitečnosti členství. Nutno však podotknout, že některé

strany věnovaly tématu EU nízkou pozornost, viz tabulka č. 2 a graf č. 1. Především u hnutí ANO byl zaznamenán nedostatek zmínek o EU. Toto bylo zapříčiněno zejména tím, že hnutí dává velký prostor pro prezentaci svých zpráv, potažmo zpráv jejího předsedy A. Babiše, na jiných portálech, v médiích či na sociálních sítích. Čili v rámci nedostatku zmínek o EU nelze nijak identifikovat vztah hnutí k EU.

Závěr

Za účelem identifikace euroskepticismu u daných stran bylo nezbytné provést kategorizaci negativních zmínek o EU dle jejich témat. Identifikaci euroskepticismu nebylo možno provést pouze na základě kvantifikace negativních zmínek o EU, bylo nutno ji provést také na základě řádné kategorizace témat těchto zmínek, kdy ve finální fázi byla rozlišena témata negativních zmínek, jež jsou klíčová pro identifikaci euroskepticismu (zmínky, které se týkají institucionálního uspořádání EU, rozsahu pravomocí EU, suverenity národních států a kritiky celistvých politik EU). Čili například převaha negativních zmínek nad pozitivními nedělá z Pirátů (2018) euroskeptickou stranu jako je ODS (2018) anebo euroodmítavou stranu jako je SPD (2018). ODS sice píše ve svých zprávách, že je proevropsky orientovanou stranou, avšak její převaha negativních zmínek o EU nad pozitivními, tomu na první pohled nenapovídá. ČSSD (2018), KDU-ČSL (2018), STAN (2018) a TOP 09 (2018) měli, co se týče kvantity, větší proevropskou rétoriku. U ANO (2018) byla zaznamenána pouze jedna zmínka o EU (pozitivní). Co se týče rétoriky stran o EU, tak strany zejména řešily problémy spojené s migrací (především SPD) - koncentrovaly se především na řešení migračních kvót a dalších dílčích souvislostí, jež jsou spojené s migrační krizí. Nicméně celistvou migrační politikou EU kritizovalo pouze SPD.

SPD (2018) lze označit za politický subjekt, jenž se vyznačuje největší mírou euroskepticismu ze všech zkoumaných politických stran. V projevech hnutí o EU bylo možné zaznamenat slova jako jsou: „*diktát*“ a „*totalita*“ – tato slova používalo hnutí, aby vyjádřilo závažnost utlačování ČR ze strany EU.

U českých politických stran byly nalezeny tyto hlavní motivy euroskeptických projevů: pocit demokratického deficitu, deficit evropské identity a panslavismus. Důraz na národní identitu se u stran zejména projevil, když se strany kriticky vyjadřovaly k deficitu národní suverenity. Nedostatečné ztotožnění se s evropskou identitou lze odůvodnit kulturními odlišnostmi členských zemí – o tom se zmínili: McLaren (2007, 2002) Carey (2002), Bruter (2005) a Sanders (2012). Nejvíce euroskeptická strana, SPD (2018), byla odlišná od ostatních stran zejména tím, že v jejích v tiskových zprávách se vyskytovaly rysy panslavismu. Zejména tento nedůvěřivý vztah

k západoevropským státům rezonoval jejími tématy, stejně tak jako vnímání demokratického deficitu.

Pocit demokratického deficitu byl nejrozšířenější motiv euroskepticismu českých politických stran. Nerezonoval pouze v jednom nebo ve dvou tématech, naopak se projevoval napříč širokým spektrem témat – např. v tématech: energetická politika, legislativní změny v EU, nedostatek suverenity, referendum kvůli členství v EU (pochybnosti ohledně členství). Článek motivuje k vytvoření další studie, která by se podrobně zaměřila na důraz národní identity v ČR ve vztahu k EU a také k vytvoření studií zabývajících se do hloubky dalšími identifikovanými motivy českého euroskepticismu: pocit demokratického deficitu a panslavismus. V rámci tématu český euroskepticismus tedy určitě existuje další prostor pro jeho vědecké bádání.

Výsledky ohledně euroskeptické komunikace českých politických stran z roku 2018 jsou relevantní pro současnou dobu, neboť euroskepticismus v ČR je stále aktuálním tématem – článek dopomáhá k detailní identifikaci jeho vývoje. Za účelem vývoje zkoumaného tématu se nabízí prostor pro vytvoření nového, stejně, koncipovaného článku, který by se zaměřil na konkrétní časový úsek, jenž následoval po zahájení výkonu nové vlády, která byla sestavena na základě posledních voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (volby se uskutečnily v říjnu v roce 2021 a nová vláda byla jmenována v prosinci téhož roku). Interessantní by to bylo i kvůli tomu, že strany, které byly v roce 2018 v opozici, jsou nyní ve vládní koalici (Česká pirátská strana, ODS, TOP 09, STAN a KDÚ-ČSL), a naopak hnutí ANO, které vládlo v roce 2018, je nyní v opozici. Další strany, které vládly, KSČM a ČSSD, se v říjnových volbách v roce 2021 do Poslanecké sněmovny nedostaly. Bylo by tedy zajímavé porovnat výsledky obou článků.

Vzhledem k výskytu euroskepticismu i v dalších třech státech V4, který na Slovensku např. popisuje Ušiak a Jankovská (2020) a v Polsku a v Maďarsku Zgut a Csehi (2019), se nabízí aplikovat stejný výzkum, jenž by řešil komunikaci politických stran v těchto státech, ne-li i v dalších postkomunistických zemích, které se připojily do EU.

Doprovodná informace autora

Tento článek vychází z diplomové práce, kterou napsal autor tohoto článku Dominik Gřešák, viz Seznam použitých zdrojů: Gřešák (2019). Autor článku vyjmul významné množství textu z diplomové práce pro tento článek. Diplomová práce je napsána stejně jako článek, v českém jazyce. Článek byl sepsán za účelem zpřístupnit výsledky diplomové práce vědecké obci a širšímu publiku.

***Dominik Gřešák:** je doktorandem na Provozně ekonomické fakultě Mendelovy univerzity v Brně. V rámci výzkumné činnosti se zaměřuje na euroskepticismus a na dopad technologického pokroku na trhy práce.*

Seznam použitých zdrojů

- AKTUÁLNĚ.CZ, 2009: Klaus podepsal. V 15:00 jsme ztratili suverenitu, řekl. Aktuálně.cz [online] 3. 11. 2009 [Cit. 2019-09-30]. Dostupné z WWW: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/klaus-podepsal-v-1500-jsme-ztratili-suverenitu-rekl/r-i:article:651872/>>.
- ANO, 2018: Tiskové zprávy [online; cit. 2019-11-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.anobudlip.cz/cs/makame/aktuality/tiskove-zpravy/>>.
- AVCI, G., 2011: The Nationalist Movement Party's Euroscepticism: Party Ideology Meets Strategy. South European Society and Politics. Vol 16, no. 3, pp. 435-447. <https://doi.org/10.1080/13608746.2011.598359>
- BEHREND, J. C. – VON KLIMÓ, Á. – POUTRUS, P. G. (eds.), 2005: Antiamerikanismus im 20. Jahrhundert: Studien zu Ost-und Westeuropa. Bonn: Dietz.
- BIS, 2018: Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2018 [online; Cit. 2022-3-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2018-vz-cz.pdf>>.
- BRACK N. – STARTIN N., 2015: Introduction: Euroscepticism, from the margins to the mainstream. International Political Science Review. Vol. 36, no. 3, pp. 239-249. <https://doi.org/10.1177/0192512115577231>
- BROSIUS, A. – VAN ELSAS E. J. – DE VREESE C. H., 2019: How media shape political trust: News coverage of immigration and its effects on trust in the European Union. European Union Politics. Vol 20, no. 3, pp. 447-467 [Cit. 2019-09-16]. <https://doi.org/10.1177/1465116519841706>
- BRUNCLÍK, M. – KLÍČ, Z. (eds), 2009: Z periferie do centra Evropy: 20 let vývoje vztahu ČR k EU. Praha: CEVRO Institut.
- BRUTER, M., 2005: Citizens of Europe?: the emergence of a mass European identity. Londýn: Palgrave Macmillan.
- CAREY, S., 2016: Undivided Loyalties. European Union Politics. Vol. 3, no. 4 pp. 387-413. <https://doi.org/10.1177/1465116502003004001>
- COX-BRUSSEAU, L., 2018: Euroscepticism in the Czech Republic: A Central European disaster waiting to happen, or hot air?. Global Risk Insights [online] 31.8. 2018 [Cit. 2019-11-01]. Dostupné z WWW: <<https://globalriskinsights.com/2018/08/euroscepticism-czech-republic-central-european-disaster-waiting-happen-hot-air/>>.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2017: Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS). Český statistický úřad [online] [Cit. 2021-06-12]. Dostupné z WWW <<https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>>.
- ČSSD, 2018: Tiskové zprávy. ČSSD [online; cit. 2019-11-20]. Dostupné z WWW <<https://www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/>>.

- ČTK – AKTUÁLNĚ.CZ, 2021: Agrofert nemá nárok na dotace, potvrdil Brusel. Dodržují zákony, reaguje Babiš. Aktuálně.cz [online] 23. 4. 2021 [cit. 2022-2-13]. Dostupné z WWW <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/babis-je-ve-stretu-zajmu-agrofert-nema-narok-na-dotace-rika/r~b6dd5934a46511eba4560cc47ab5f122/>>.
- DE WILDE, P. – MICHAILEDIOU, A. – TRENZ, H.-J., 2013: Contesting Europe: Exploring euroscepticism in onlinemedia coverage. ECPR Press.
- DE WILDE, P. – TRENZ, H.-J., 2012: Denouncing European integration: Euroscepticism as polity contestation. *Journal Of Social Theory*. Vol 15, no. 4, pp. 537-554. <https://doi.org/10.1177/1368431011432968>
- DISMAN, M., 2011: Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum Press.
- DVOŘÁKOVÁ, I., 2010: Obsahová analýza / formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza. *ANTROPOWEBZIN*. Vol 2, no. 2010 pp. 95-100. http://www.antropoweb.cz/media/webzin/webzin_2_2010/Dvorakova_I-2-2010.pdf
- EVROPSKÁ KOMISE, 2018: Standard Eurobarometer 90 – Autumn 2018: Public opinion in the European Union, First results. [online; Cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/finland/sites/finland/files/eb90_fir_en.pdf>.
- EVROPSKÉ HODNOTY, 2014: Demokratický deficit v EU v časech ekonomické krize. Evropské hodnoty [online] [Cit. 2019-09-14]. Dostupné z WWW <<https://www.evropskehodnoty.cz/demokraticky-deficit-eu-casech-ekonomicke-krize/>>.
- EVROPSKÝ PARLAMENT, 2017: Migrace je stále palčivé téma, jak potvrdil průzkum Eurobarometr. Evropský parlament [online] [Cit. 2021-06-21]. Dostupné z WWW <<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20170505STO73515/migrace-je-stale-palcive-tema-jak-potvrdil-pruzkum-eurobarometr>>.
- EVROPSKÝ PARLAMENT, 2020: Migrační krize v Evropě. In: Zpravodajství: Evropský parlament. Tisková služba Evropského parlamentu [online] [cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20170629STO78631/migracni-krize-v-evrope>>.
- FOX, B. – EURACTIV, 2018: Lék na euroskepticismus? Mluvit s lidmi. EURACTIV.cz [online] 23. 2. 2018 [Cit. 2018-10-23]. Dostupné z WWW <<https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/lek-na-euroskepticismus-unie-blizsi-obcanum/>>.
- GABRIEL, S. G., 2018: Euroscepticism - The New Policy Of The European Populists. *Annals of 'Constantin Brancusi' University of Targu-Jiu. Economy Series*. pp. 184-189. https://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2018-06/25_Sanda.pdf
- GŘEŠÁK, D., 2019: Euroskepticismus v České republice. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií. Dostupné z WWW: <https://is.mendelu.cz/auth/lide/clovek.pl?zalozka=7;id=74613;studium=98559;zp=64533;download_prace=1>.
- HANLEY, S., 2016: Could Brexit lead to Frexit – or Czexit? Seán Hanley [online] 10. 5. 2016 [Cit. 2019-09-14] <<http://seanhanley.org.uk/uncategorized/could-brexit-lead-to-frexit-or-czexit/#more-2848>>.

- HARMSSEN, R. – SPIERING, M., (eds), 2004: *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*. Amsterdam: Rodopi.
- HAVLÍK, V., 2006: *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.
- HLOUŠEK, V., 2012: *Věci veřejné: politické podnikání strany typu firmy*. *Politologický Časopis - Czech Journal Of Political Science*. Vol. 15, no. 4, pp. 322-340. <https://doi.org/10.5817/PC2012-4-322>
- HODAČ, J. – LACINA, L. – STREJČEK, P., 2014: *Evropské křižovatky*. Vyd 4. Brno: Barrister & Principal.
- HOLOŇÁK, R. – PUTNA, M. C., 2015: *Euroskepticismus má v sobě aspekt příklonu k Rusku, ať už nahlas, nebo potichu*. *Manipulátoři.cz* [online] 1. 12. 2015 [Cit. 2019-01-11] <<https://manipulatori.cz/martin-c-putna-euroskepticismus-ma-v-sobe-aspekt-priklonu-k-rusku/>>.
- HYNČICA, P. – MAŠKARINEC, P. – NOVOTNÝ, L., 2016: *Euroskepticismus ve střední Evropě*. Praha: Academia.
- JÁCHIM, J., 2014: *Obsahová analýza*. Katedra antropologie FF ZČU [online] 4. 2. 2014 [Cit. 2018-11-28]. Dostupné z WWW <<http://www.antropologie.org/cs/metodologie/obsahova-analyza>>.
- KANIOK, P., 2016: *Národní parlamenty a evropská integrace: kolektivní aktér politického systému EU?*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav.
- KANIOK, P., 2011: *Statická, či dynamická Unie Euroskepticismus a vnitřní legitimita evropské integrace*. *Mezinárodní vztahy*. Vol. 47, no. 4, pp. 78-93. <https://www.researchgate.net/publication/259004786_Staticka_ci_dynamicka_Unie_Euroskepticismus_a_vnitri_legitimita_evropske_integrace>.
- KRONICK, J. C., 1997: *Alternative Methodologies for the Analysis of Qualitative Data*. *Czech Sociological Review*. Vol. 33, no. 1, pp. 57-68. <<http://sreview.soc.cas.cz/doi/10.13060/00380288.1997.33.1.10.html>>.
- KDU-ČSL, 2018: *Tiskové zprávy*. KDU-ČSL [online; cit. 2019-11-20]. Dostupné z WWW <<https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy?searchtext=>>>.
- KOPECKÝ, P. – MUDDE, C., 2002: *The Two Sides of Euroscepticism*. *European Union Politics* Vol 3, No. 3, pp. 297-326. <https://doi.org/10.1177%2F1465116502003003002>.
- KSČM, 2018: *Tiskové zprávy*. KSČM [online; cit. 2019-11-20]. Dostupné z WWW <https://www.kscm.cz/cs/aktualne/medialni-vystupy/tiskove-zpravy>>.
- LACINA, L. – STREJČEK, P. – BLÍŽKOVSKÝ, P., 2016: *Učebnice evropské integrace*. Vyd. 4. Brno: Barrister & Principal.
- LECONTE, C., 2010: *Understanding euroscepticism*. Londýn: Palgrave Macmillan.
- LINDEROVÁ, I. – SCHOLZ P. – MUNDUCH, M., 2016: *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava.
- MANSFELDOVÁ, Z. – GUASTI, P. (eds.), 2012: *Euroskepticismus a percepce evropského integračního procesu v České republice v letech 2004-2010*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky.
- MAYRING, P., 2000: *Qualitative Content Analysis*. *Forum Qualitative Sozialforschung*. Vol 1, no. 2, pp. 1-10. <https://doi.org/10.17169/fqs-1.2.1089>

- MCLAREN, L., 2007: Explaining Mass-Level Euroscepticism: Identity, Interests, and Institutional Distrust. *Acta Politica*. Vol. 42, no. (2-3), pp. 233-251. <http://dx.doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500191>
- MCLAREN, L., 2002: Public Support for the European Union: Cost/Benefit Analysis or Perceived Cultural Threat?. *The Journal Of Politics*. Vol. 64, no. 2, pp. 551-566. <https://doi.org/10.1111/1468-2508.00139>
- MEDIA4EU., 2018: Comprehending and Debating Euroscepticism. *BlogActiv* [online] 4. 2. 2018 [Cit. 2021-05-21]. Dostupné z WWW <<https://media4eu.blogactiv.eu/2018/02/04/comprehending-and-debating-euroscepticism/comment-page-7/>>.
- MUDDE, C., 2004: EU Accession and a New Populist Center-Periphery Cleavage in Central and Eastern Europe. *CES Central & Eastern Europe Working Paper*. no. 62. pp. 1-10. <http://aei.pitt.edu/9271/1/Mudde.pdf>
- NIČ, M., 2016: The Visegrád Group in the Eu: 2016 as a Turning-point? *European View*. Vol 15, no. 2, pp. 281-290. <https://doi.org/10.1007/s12290-016-0422-6>
- ODS, 2018: Tiskové zprávy. ODS [online; cit. 2019-11-11]. Dostupné z WWW <<https://www.ods.cz/tiskove-zpravy>>.
- PAPŘOKOVÁ, A., 2012: *Techniky sociologického výzkumu*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava.
- PERGLER, T., 2014: *Babiš: příběh oligarchy*. Praha: Mladá fronta.
- PIRÁTI, 2018: Tiskové zprávy a stanoviska. Česká pirátská strana [online; cit. 2019-11-11]. Dostupné z WWW <<https://www.pirati.cz/aktuality/>>.
- SANDERS, D., 2012: *The Europeanization of national polities?: citizenship and support in a post-enlargement union*. Oxford: Oxford University Press.
- SERRICHIO, F. – TSAKATIKA, M. – QUAGLIA, L., 2013: Euroscepticism and the Global Financial Crisis*. *Jcms: Journal Of Common Market Studies*, Vol 51, no 1. pp. 51-64. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2012.02299.x>
- SCHMITT, H. – BRAUN, D. – POPA, S. A. – MIKHALYOV, S. – DWINGER, F., 2018: *European Parliament Election Study 1979-2014. Euromanifesto Study*, pp. 1-67. <https://doi.org/10.4232/1.12830>
- SMITH, O., 2018: CZEXIT puts Brussels on alert: Anti-EU party surge threatens to TOPPLE Czech leadership. *Daily Express* [online] 21. 4. 2018 [Cit. 2019-01-16]. <<https://www.express.co.uk/news/world/949340/Czexit-Czech-Republic-European-Union-EU-anti-EU-eurosceptic>>.
- SKINNER, M. S., 2013: Different Varieties of Euroscepticism? Conceptualizing and Explaining Euroscepticism in Western European Non-Member States. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. Vol. 51, no. 1, pp. 122-139. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2012.02305.x>.
- SPD, 2018: Aktuální stanoviska SPD. SPD [online; cit. 2019-11-20]. Dostupné z WWW <<https://www.spd.cz/aktualni-stanoviska-spd>>.
- STAN, 2018: Tiskové zprávy. STAN [online; cit. 2019-11-20]. <<https://www.starostove-nezavisli.cz/info-a-media/tiskove-zpravy>>.
- SITTER, N., 2002: *Opposing Europe: Euro-Scepticism, Opposition and Party Competition*. Sussex European Institute Working Paper. <<http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/wp56.pdf>>.

- STELLNER, F., 2016: Panslavismus. in SCHELLE, Karel; TAUCHEN, Jaromír. Encyklopedie českých právních dějin. Plzeň: KEY Publishing. pp. 46-47
- SZCZERBIAK, A. – TAGGART P. A., 2008: *Opposing Europe?: the comparative party politics of Euroscepticism*. Oxford: Oxford University Press.
- TAGGART, P. – SZCZERBIAK, A., 2013: *Coming in from the Cold? Euroscepticism, Government Participation and Party Positions on Europe**. *Journal of Common Market Studies*, Vol 51, no. 1, pp. 17-37. <https://doi:10.1111/j.1468-5965.2012.02298.x>
- THE ECONOMIST, 2016: Big, bad Visegrad. *The Economist* [online] 28. 1. 2016 [Cit. 2019-09-10]. Dostupné z WWW <<https://www.economist.com/europe/2016/01/28/big-bad-visegrad>>.
- TOP 09, 2018: Tiskové zprávy. TOP 09 [online; cit. 2019-11-20]. Dostupné z WWW <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/>>.
- USHERWOOD, S. – STARTIN, N., 2013: *Euroscepticism as a Persistent Phenomenon** *Euroscepticism as a Persistent Phenomenon*. *Journal Of Common Market Studies*. Vol 51, No 1, pp. 1-16. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2012.02297.x>.
- VAN SPANJE, J. – DE VREESE, C., 2011: *So what's wrong with the EU? Motivations underlying the Eurosceptic vote in the 2009 European elections*. *European Union Politics*. Vol 12, No 3, pp. 405-429. <https://doi.org/10.1177/1465116511410750>.
- UŠIAK, J. – JANKOVSKÁ, P., 2020: *Rise of Euroscepticism in Slovak Political Parties before Election to European Parliament: Case of Rise of Extremism in Slovak Society*. In: *2019 European Elections*, pp. 187-203. https://doi:10.1163/9789004435148_014.
- WEBER, R. P., 1990: *Basic content analysis*. Thousand Oaks: Sage.
- WIŚNIEWSKI, J., 2018: *Why has central Europe turned so eurosceptic?*. *EUobserver* [online] 26. 2. 2018 [Cit. 2019-09-10] Dostupné z WWW <<https://euobserver.com/opinion/141077>>.
- ZGUT, E. – CSEHI, R., 2019: *EU elections revive Eurosceptic talks in Poland and Hungary*. *Euractiv* [online]. 16. 4. 2019 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z WWW <<https://www.euractiv.com/section/eu-elections-2019/opinion/eu-elections-revive-eurosceptic-talks-in-poland-and-hungary/>>.

Příloha

Tabulka č. 4: Negativní zmínky o EU, které na základě jejich tématiky, nebyly vybrány pro identifikaci euroskepticismu – u politických stran: ANO, ČSSD, Česká pirátská strana.

ANO	Počet zmínek	Česká pirátská strana	Počet zmínek
Problémy spojené s migrací	1	Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu	12
Celkem	1	Podvody na trhu s ojetými vozy	2
ČSSD	Počet zmínek	Řešení problému znečištění životního prostředí	2
Dvojitá kvalita výrobků	6	Deficit sankčního seznamu pro Saudskou Arábii	1
Pesticidy, těžké kovy a kontaminované produkty	6	Deficit společné evropské diplomacie	1
Rozpočet EU	2	GDPR	1
Bezpečnost v dopravě	1	Korupce	1
Nezákoně obchodování se zvířaty	1	Problémy spojené s migrací	1
Podvody na trhu s ojetými vozy	1	Přístup EU k Turecku	1
Volný pohyb osob lidí se zdravotním postižením	1	Restrikce českých pokerových hráčů	1
Vztah mezi výrobcí, dodavateli a distributory	1	Zákon o odpovědnosti provozovatelů webů	1
Zaměstnanci první a druhé kategorie	1	Celkem	24
Celkem	20		

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím dat: ANO (2018); ČSSD (2018); Piráti (2018)

Tabulka č. 5: Negativní zmínky o EU, které na základě jejich tématiky, nebyly vybrány pro identifikaci euroskepticismu – u politických stran: ODS, TOP 09, KDU-ČSL.

ODS	Počet zmínek	KDU-ČSL	Počet zmínek
Problémy spojené s migrací	10	Jmenování generálního sekretáře EK	1
Rozpočet EU	3	Rozdílné platy mužů a žen	2
Deficit liberalizace mezinárodního obchodu	2	Istanbulská úmluva	2
Odzbrojovací směrnice	2	Problémy spojené s migrací	6
Účast Junckera na oslavách Marxe	2	Podvody na trhu s ojetými vozy	5
GDPR	1	Účast Junckera na oslavách Marxe	2
Potenciální vznik evropské armády	1	Řešení problému znečištění životního prostředí	2
Obchod s ocelí a hliníkem	1	Dvojitá kvalita výrobků	1
Populismus a antisystémové strany	1	Komunikace členských států EU	1
Řešení problému znečištění životního prostředí	1	Neexistence celoevropského média	1
Směrnice o vysílání pracovníků	1	Prezentace výhod evropského zdravotního pojištění	1
Celkem	25	Přeshraniční nákladní doprava v EU	1
TOP 09	Počet zmínek	Ruská propaganda v EU	1
Problémy spojené s migrací	1	Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu	1
Populismus a antisystémové strany	1	Směrnice o vysílání pracovníků	1
Rozpočet EU	1	Celkem	28
Ruská propaganda v EU	1		
Celkem	4		

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím dat: ODS (2018); TOP 09 (2018); KDU-ČSL (2018)

Tabulka č. 6: Negativní zmínky o EU, které na základě jejich tématiky, nebyly vybrány pro identifikaci euroskepticismu – u politických stran: KSČM, STAN, SPD.

KSČM	Počet zmínek	SPD	Počet zmínek
Problémy spojené s migrací	3	Problémy spojené s migrací	23
Potenciální vznik evropské armády	2	EU a její vliv na média	9
Řešení konfliktu na Ukrajině	2	Terorismus	5
Soudní proces kurdského předáka	1	Odzbrojovací směrnice	4
Diskriminace českých firem	1	Nadnárodní korporace v EU	3
Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu	1	Vliv EU na neziskové organizace	3
Spojenectví EU, NATO a USA	1	GDPR	2
Celkem	11	EU a koncepce vzdělávání	1
STAN	Počet zmínek	EU a spory v Katalánsku	1
Řešení problému znečištění životního prostředí	2	Potenciální vznik evropské armády	1
Aktivnější zajištění bezpečnosti občanů	1	Regulace zemědělské politiky	1
Dopravní infrastruktura	1	Sankce vůči V. Orbánovi	1
Ekonomické a sociální rozdíly mezi regiony	1	Celkem	54
Neefektivní řešení problémů EU	1		
Populismus a antisystémové strany	1		
Reverse charge	1		
Rozpočtová odpovědnost států EU	1		
Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu	1		
Celkem	10		

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím dat: KSČM (2018); STAN (2018); SPD (2018)